

Telefon štev. 3040.

VOJNI INVALID

GLASILO UDR. VOJNIH INVALIDOV KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

OBLASTNEGA ODBORA V LJUBLJANI

List izhaja 1. in 15 v mesecu. Posameznik na številka 1 Din. — Naročnina mesečno 2 Din. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani. — Št. Peterske vojašnice. Telefon štev. 3040.

NOVO LETO 1930.

Koledar 1929 smo prelistali, silvestrova noč nam ga je vzela iz rok, ga položila ad acta, v pozabnost, dala pa nam je koledar 1930.

Nepoznane so še stranice koledarja 1930. Z voščili vsakovrstnimi in mnogovrstnimi smo ga pozdravili tisto silvestrovo noč in danes poznamo že osem dni tega koledarja 1930.

Ta dva dneva nam pa še ne moreta povedati, kakšni bodo ostali dnevi v tem koledarju, kaj bodo ti dnevi dali dobrega, kaj slabega našemu življenju.

Eno vemo, da nam bodo dali. To je pregled vseh vojnih invalidov, ki so imeli manj kot 30 odstotkov nesposobnosti za delo. Minister vojske in mornarice je odredil, da se osebe, ki po novem invalidskem zakonu izgube pravico za prejemanje invalidnine in to so zaenkrat osebe pod 30 odstotki invalidnosti, morajo pregledati glede njihove sposobnosti, oziroma omejene sposobnosti za vršitev vojaške službe kot osebni obvezniki.

Torej neke vrste nabor, ki pa ima lahko tudi to dobro stran, da bo marsikateri vojni invalid, ki je »slučajno« bil ocenjen dosedaj z manj kot 30 odstotki nesposobnosti, morda spoznan kot ne sposoben nad 30 odstotkov. Kajti v vrstah vojnih invalidov so taki, katerim je njihova delazmožnost velika v kljub majhni klasifikaciji bivših pregledov. Ker pomote so povsod mogoče.

Sicer zaenkrat ta odredba govori le glede sposobnosti vršenja vojaške službe, a delo Udruženja bo, da se potem še izreče druga beseda.

S tem pa seveda ni rečeno, da bo to izvršeno v čim krajšem času. Nego odredba govori, da se ima ta pregled izvršiti tako, da se sedaj izvrši pregled onih oseb, ki so iz občin v neposredni bližini kraja, kjer so štabne komande polkovnega vojnega okrožja. Osebe iz oddaljenih občin pa se bodo pregledale, ko se bodo vršili nabori. Temu pregledu sedaj se morajo podvreči vsi oni invalidi, ki so bili rojeni leta 1881 ali pa prej.

Omenili smo tu ta dogodek, da se tako izrazimo, zato, ker je to eden iz znakov glede invalidov, ki avtomatično izpadejo iz staleža invalidov. Dosedaj se ni še nič nikjer omenjalo, kako se bo gledalo na take invalide. Sedaj pa, kakor rečeno, je to prvi korak do nečesa in ki nam govori: nobena juha se ne je tako vroča, kakor se skuha.

S tem pa se seve ne moremo prepustiti brezskrbnosti, nego še bolj pazljivo opazovati, kako se

bo končno rešil naš invalidski položaj in vedno stati pripravljeni intervenirati, predlagati, zahtevati, da se izvrši ono, opusti drugo.

To je naloga naša, kot organiziranih invalidov v organizaciji »Udruženja vojnih invalidov«, da se damo čutiti javnosti in merodajnim faktorjem kot organizacija. Naš glas se mora slišati! Naš glas se mora poslušati! Naš glas se mora upoštevati!

In da se to zgodi, je ležeče na nas. Zato v letu 1930 organizirajmo naše vrste trdno, naj bo vsak naš sotrpni član »Udruženja«. Sicer govorimo to že nešteto krat, a govorili bomo vedno, ker jih je še precej, ki niso v naših vrstah. In so tudi taki v naših vrstah, ki pri vsaki priliki pomišljajo, ali bi še ostali med nami in z nami, ali pa bi šli od nas.

Čas občnih zborov krajevnih organizacij je napočil. Vršili se bodo zopet, kakor vsako leto ti občni zbori. Tam se bo pregledalo delovanje krajevnih organizacij, pohvalilo to, grajalo ono. Sklenil se bo načrt delovanja za leto 1930.

In ti občni zbori so eden iz raznih oblik in forumov v organizaciji, kjer se da narediti mnogo, kjer se javnosti pove glasna beseda o položaju vojnih žrtev. Naj bodo ti občni zbori javnosti dokaz, da članstvo »Udruženja vojnih invalidov«, torej vojne žrtve, stoji na straži za svoje pravice, da delujejo in delajo, da se slišijo njihove zahteve.

Krajevne organizacije našega Udruženja so hrbenice organizacije in zato skrbimo v letu 1930, da bo ta hrbenica krepka, da bo zdrava, da bo živa. Kar pa je mrtvega, naj se izreže.

»Vojni Invalid« vrši svojo nalogo sedaj častno in vplivno. Nad 6000 izvodov ga roma po vsej Jugoslaviji in govori o naših zahtevah, o naših skrbih, o naših krivicah, o naši bedi. Naj bo še številnejši. In ko bomo prelistali vse dneve, danes še nepoznane, v koledarju 1930, ko bo silvestrova noč 1930 jemala iz rok človeštva leto 1930, naj bo takrat naš pogled odločen in samozavesten, ki bo govoril: »Delali smo in uspehi niso majhni!«

To naj bo naš pozdrav in klic Vam vsem v letu 1930.

Oblastni odbor za ljubljansko in mariborsko oblast Udruženja vojnih invalidov.
Uredništvo »Vojni invalid«.

Naš list ob novem letu.

Danes izide prva številka našega lista v novem letu 1930. Prinesla bo na dom našim invalidom, vdovam in sirotam kot običajno različne zanimivosti. Vsak, kdor pazno zasleduje potek našega vprašanja, težko čaka prihoda »Vojnega invalida«, svojega stanovskega glasila. Tekom druge polovice preteklega leta zamoremo reči, da je postal »Vojni invalid« zares stanovski list. Organizacija ga je razširila skoro v vsaki naš dom in brez dvoma je v marsičem mnogim koristil. Prihranil je mnogo potov, mnogo skrbi in marsikoga obvaroval izgub vsled nevednosti. Namesto, da hodite k organizacijskim funkcionarjem na dom povpraševati to in ono kaj vam je storiti, vam »Vojni invalid« nudi vsa natančna navodila. Vsak stan ima svoje težave, invalidi, vdove in sirote pa jih imamo posebno veliko. Naše vprašanje se vedno obrača in človek ne sme opustiti nikdar nobenih sprememb ali novotarij iz vidika. Vse to nam prinaša naše glasilo »Vojni invalid«, naš tovariš.

Ali mu boste ostali tudi vsi dosedanja naročniki zvesti tovariši? Največ obnovitve naročnin je sedaj z novim letom. Nadejamo pa se, da ne bo nikogar, ki bi rekel, da lista »Vojni invalid« več ne mara. Mnogo sprememb položaja je nastalo po novem invalidskem zakonu.

Veliko je reduciranih in sicer popolnoma ali deloma. Mnogo jih ne dobiva invalidnine, čeprav ostanejo invalidi, vdove in sirote.

Mogoče kdo ne bo hotel biti več član udruženja, ker nič ne dobiva? To pa zgolj radi one malenkostne članarine.

Vsakemu bo organizacija vedno potrebna. Mnogo je vprašanj, za katere je treba nuditi pomoč. Invalidsko pokojnino je itak dobival vsak po zakonu in mu je ni dajala organizacija. Radi tega ni zapustiti organizacije, ako je slučajno komu ustavljena invalidnina? Ako kdo slučajno sedaj ne dobiva invalidnine, jo bo mogoče enkrat še dobival.

Tozadevne rešitve bodo trajale še dolgo in invalidsko vprašanje, kakor opazate cel povojni čas, se tudi vedno regulira. Ne smete gledati na bistvo invalida ali vojne žrtve samo po podpori. Potrebni dobijo invalidnino, manj potrebni pa ne. S tem pa še ni rečeno, da dotični, ki je ne dobivajo, niso več invalidi? Kakor že omenjeno, je invalidnino dobival vsak po zakonu, in ne po odločbi organizacije. Za njo ni bilo treba dosti posredovanj, pač pa zahtevate posredovanj druga važna vprašanja. Kolikokrat je treba razčistiti ali doseči to ali ono pravico in ugodnost? Takrat ima običajno največ dela organizacija.

Zato tovariši in tovarišice! Po novem letu boste plačevali članarino, poravnali naročnino za naš list. Po novi organizaciji se plačuje vse ob enem, toraj poleg članarine tudi naročnina, vsega skupaj po 2 Din na mesec. Ne zahteva se, da bi morali naenkrat plačati, temveč za kolikor časa kdo zmore. Ostanite člani, ostanite pa tudi zvesti naročniki našega lista, ker on vam nudi mnogo koristnega, mogoče največ izmed vseh vaših časopisov, ki jih prebirate. Ne zapustite organizacije in ona tudi vas ne bo zapustila!

Stojimo pred občnimi zbori. Organizacije vas bodo pozvale in prišli boste.

Kdor bi se ne odzval in bi rekel: »Nimam nič od organizacije«, je nepravilni in nezvesti tovariš ali tovarišica!

Zato tudi ne sme reči: »Ne plačam članarine, ne plačam lista!« Opozarjamo članstvo na to, da se plačuje naročnina za list izključno pri Krajevnih organizacijah. Direktno upravi lista ni treba nakazovati, ker je treba potem organizacije obveščati. Le oni naročniki, ki niso vojne žrtve, naj poravnajo naročnino direktno upravi lista.

S tem pozivom stopamo v novo dobo in želimo vsem našim čitateljem »srečno novo leto!«

Tolmačenje dodatnega zakona.

V naši zadnji številki smo objavili »Zakon o izpremembah in dopolnitvah invalidskega zakona z dne 4. julija 1929«. Rekli smo, da bomo pozneje njegov tekst pojasnili, ker si ga drugače ne zna vsak tolmačiti. Sicer je vprašanje, kako ga bodo tolmačili naredbodajalci, toda kolikor moremo povzeti, je naše mnenje sledeče: Teksta zakona ne bomo ponavljali, ker smo ga že objavili, ampak hočemo v kratkih stavkih povedati bistvo posameznih paragrafov.

K § 1 je treba tolmačiti, da dobivajo vsi vojni invalidi neglede na njih položaj in imovinsko stanje (toraj tudi oni, ki plačujejo davka preko 120 Din ter državni uslužbenci) sledečo zaščito:

- a) proteze in druge ortopedične pripomočke;
- b) brezplačno zdravljenje;
- c) pouk;
- d) posredovanje dela in prvenstvo pri dobivanju državne ali samoupravne službe;
- e) pomoč za ustanovitev ali izboljšavo samostalnega pridobitnega položaja in
- f) brezplačno vožnjo.

Taki nesiromašni invalidi ali državni uslužbenci pa ne dobivajo invalidnine, dosmrtnega vzdrževanja v invalidskih domovih in pogrebni stroškov.

Vsem tem invalidom, ki so do sedaj dobili takozvane »Odluke«, da ne izpolnjujejo pogojev po zakonu, bo treba sedaj iste zamenjati in jih prevesti na gori navedene ugodnosti. Njihove odluke se bodo toraj glasile samo na gori navedene točke, ne pa na pravico do invalidnine itd.

Drugače pa je z rodbinskimi člani (vdove, sirote, stariši).

Za nje pa velja pravica do vseh ugodnosti po invalidskem zakonu le pod pogojem, ako so siromašni (da ne plačujejo nad 120 Din davka ali nimajo mesečne plače nad predvidenimi zneski). V § 2 je dodatni zakon določil bivšim pretežkim invalidom (100% z dodatkom) posebne mesečne doklade po 700 Din odnoso oficirjem 800 Din mesečno za postrežbo. Poleg pripadajoče jim invalidnine bodo dobivali še te dodatke. Ako bodo za njihove družinske člane predpisani še kak drugi dodatki, se še ne ve, ker tozadevna naredba o invalidskih družinskih dodatkih ima še iziti.

Seveda pa dobivajo pretežki invalidi te specialne dodatke le, ako niso v državni oskrbi (v invalidskih domovih).

K § 3 omenjamo, da se je dotična beseda »svoje« v slovenskem tekstu v našem uradnem listu že vpoštevala.

Pri § 4 je zamenjano samo to, da se ponovni nadpregledi (za katere imajo pravico le invalidi od 60% naprej) ne vrše v divizijskih vojaških bolnicah kot je bilo določeno, temveč pred superrevizijskimi komisijami pri štabih divizij.

Po prejšnjem bi moral iti vsak tak invalid v oskrbo vojaške bolnice, da bi ga tam nekako opazovali in pregledovali. Po novem pa se vrši nadpregled pred komisijo kakor je bilo do sedaj, samo s tem razločkom, da bo pred divizijsko komisijo in ne pri vojnih okrugih.

Tudi § 5 ima isto glede nadpregledov, ki se bodo v bodoče vršili pri novih invalidih (na novo prijavljenih).

K § 6 pojasnjujemo samo, da sme biti v višjem invalidskem sodišču kot član komisije ne samo aktiven, pač pa tudi vpokojeni sodnik poleg drugih članov, ki jih navaja zakon.

Važen se nam zdi § 7, ki govori o pogojih za proceno siromašnosti. Sicer nam je dokaj nerazumljiv. Za pridobitev invalidnine in denarne pomoči velja davek iz 1. odstavka § 99 inv. zakona poleg ostalih pogojev, določenih s tem zakonom (toraj tem dodatnim zakonom). To je, ako ne plačuje več nego 120 Din letnega davka na zemljišče, zgradbe, obrte, poklic in glavnico.

Toda pri vojnem invalidu se jemlje davek, ki ga je plačeval v času nesposobitve na svojo osebno imovino.

Ravnotako za rodbine velja oni davek, ki ga je plačeval pokojni ob času, preden je preminul.

Ako vpoštevamo, da govori čl. 99 inv. zakona samo o sedanjih davkih in plačah (ne pa predvojnih) čl. 112 pa o novi odmeri davkov, ki se jih vpo-

rablja po čl. 99 in ne 98, kateri člen predvideva tudi davke za časa onesposobitve ali smrti, in z ozirom na pogoji, da je treba vse imovinske spremembe takoj javiti, se nam zdijo vse te določbe glede pogoja siromašnosti nerazumljive.

§ 7 dodatnega zakona pravi jasno, da je treba vpoštevati gmočno stanje za časa onesposobljenosti ali smrti, toraj oni davke za nazaj (bivši avstrijski davke). Odločbe po teh predpisih so do sedaj precej neenake. Mogoče, da bo pravilnik pojasnil bolj natanko. Danes ne moremo ničesar jasnega izraziti, kako se vpoštevajo davčni cenzusi in so v tem oziru različna tolmačenja.

K § 8 imamo pojasniti, da dobivajo vojni invalidi, kateri so v samopopravnih službah (na primer pri občini) invalidnino neglede na davke, ki ga plačujejo na svoje plače ali pokojnine. Tudi se ne računa davke na pokojnine državnih nameščencev, ali pa njihovih rodbin.

S tem je rečeno, da se invalidnina samopopravnih in državnih nameščencev ne ravna po nobenem davku. Gotovo pa velja zanje ista mera glede visokosti plač kakor za civilne uslužbenke (samci nad 1800 Din. oženjeni nad 2200 Din in za otroke po 400 Din).

Tudi se ne prištevajo pri določitvi cenzusa k davkom od zemljišč, zgradb, poklica in glavnice davki od plač ali pokojnin.

K § 9 pojasnjujemo, da je podaljšani čas za izdajo potrdil o prijavah, ki jih izdajajo okrajna sodišča do 31. decembra 1929 (mesto 1. dec. 1929) za pošiljatev aktov novemu invalidskemu sodišču pa do 31. januarja 1930.

Važen je § 10, ki pravi, da preveč prejetih razlik med starimi in novimi prejemki ni treba nazaj vračati.

Ako bo kdo dobival tudi še od novega leta 1930 naprej po starem več, kakor bo po novem, kadar bo preveden, mu dotične preveč prejete svote ne bo treba s poznejšimi odtegljaji od invalidnine plačevati, kakor je bilo do sedaj običajno.

Pri § 11 je treba razumeti, da se vstavi po novem invalidnina vsem rodbinam po 50 % vojnih invalidih. (20, 30, 40 %, ki jih tudi omenja, itak vsaj pri nas niso dobivali nobenih dodatkov in tudi svojci po njih nobene pokojnine.)

Toraj invalidi s 50 % ne bodo dobivali nobenih dodatkov k pokojnini za družinske člane, ter tudi rodbine nimajo po njihovi smrti pravice do pokojnine kot so jo do sedaj imele. V § 12 se popravlja k § 104 inv. zakona, da imajo osebe pravico prejemati poleg invalidnine invalidsko podporo, ne pa denarno podporo. To je najbrž popravljeno radi tega, da ne bi kdo mislil, da mora dobivati poleg mesečne invalidnine kako stalno denarno podporo.

Pač pa je važen odstavek tega paragrafa, ki zahteva, da se morajo prijaviti sodišču osebe, ki smatrajo, da imajo kakoršnokoli pomoč po invalidskem zakonu. Ako kdo ve, da mu ne spada invalidnina (pokojnina), pač pa mu spadajo proteze, zdravljenje itd. kakor že uvodoma omenjeno, se mora vseeno prijaviti sodišču (rok je sedaj že minul, do 31. decembra 1929).

Kakor mo že čuli, so nekateri izjavili ako jih je organizacija na to opomnila: »Kaj se bom prijavljati, saj itak ne dobim nobene podpore več.« To pa ni bilo pravilno, ker bodo sedaj gotovo ob vse pravice, t. j. proteze, zdravljenje, vožnjo itd.

K § 13 pojasnjujemo, da se dotičnim, kateri so se prepoznali javili sodišču, ne bodo izdali splošni nobeni sklepi. Pač pa bodo njihovi akti nerešeni odstopljeni divizijskemu invalidskemu sodišču (gotovo bodo od tam dobili zavrnjeno).

V § 14 je določeno, po kakem vrstnem redu se bodo reševali akti pri invalidskih sodiščih.

Najprvo pridejo v poštev oni akti, ki jih okrajna ali pa višja sodišča še niso rešila po starem zakonu, potem pridejo na vrsto akti s prijavami za novo invalidnino in zaščito, potem oni, katerim je odklonjena nadaljna invalidnina, dalje predmeti nekaterih oseb (izjeme), ki se niso mogle same prijaviti, naposled pa zamudniki.

Najprvo bodo sklepali o pristojnosti in pravočasnosti, potem bodo pribavili manjkajoče dokumente v kolikor bodo potrebni in nato izdali sklepe.

Važno v tem paragrafu je to, da se ne bo zahtevalo vračila prejemkov, ako jih kdo sedaj prejema (po potrdilu okrajnega sodišča), ako mu bo invalidsko sodišče z novo odločbo iste prekinilo.

V § 15 je bil rok za prijave pri okrajnih sodiščih je podaljšani do 31. decembra 1929. Toraj sedaj je že minul in so dotični, ki se niso prijavili, ob vse pravice.

K § 16 pojasnjujemo, da se invalidom-bolnikom, ki po novem obdrže izključno že samo pravico do zdravljenja, ni bilo treba prijavljati. Oni dosežejo to svojo pravico na podlagi prejšnjih dokumentov na način, ki smo ga enkrat že pojasnili.

To je bistvo dodatnega zakona. Upamo, da smo dovolj natančno pojasnili, da ne bo kdo napačno tolmačil, se zanašal in vlagal kake prošnje, ki bi ne bile utemeljene.

Naše gibanje.

Guštanj. Krajevni odbor poziva vse one člane in članice, kateri še niso poravnali članarine in naročnine za list, da to takoj store in plačajo po svojem priloženi položnici. Če kdo slučajno položnice ni dobil, se lahko zgleda pri tajniku vsak dan do pol 15. ure na Prevaljah, potem pa v Guštanju. Kdor tega v najkrajšem času ne bo storil, smo ga primerani izključiti in ne bo deležen več ničesar, za kar si mora pripisovati posledice sam sebi. Invalidi z 20 % pa naj se izjavijo, ali bodo še naročniki lista nadalje ali ne? Treba je prijaviti, da se event. list ustavi. Kdor ne bo točen, tudi mi napram njemu ne bomo nudili prav nobenih uslug.

Novo mesto. Redni letni občni zbor Krajevnega odbora udruženja vojnih invalidov v Novem mestu se vrši dne 2. svečana 1930, ob 9. uri predpoldne v dvorani obrtnega društva, Sokolski dom, v Novem mestu, z običajnim dnevnim redom. — Člani in članice se opozarjajo, da se ne bodo razpošiljala za občni zbor še posebej kakšna obvestila, marveč naj si sleherni zabeleži dan in uro, da ne bo izgovora, da ni bil obveščen. — Priporoča se, da se člani, lahko tudi še ne organizirani invalidi ter vojne vdove v polnem številu udeležijo občnega zbora z ozirom na nastali položaj po novem inv. zakonu. Nadalje se člani in članice opozarjajo, da nemudoma poravnajo zaostalo članarino in za leto 1930 kakor tudi za glasilo »Vojni invalid«. — Odbor.

Krajevni odbor UVI. Ptuj poroča ob koncu leta 1929, sledeče: Kakor je tov. članom in članicam znano, se je tuk. odbor skozi celo leto trudil, da bi

enemu in drugemu na kaki način pomagal. Mogoče pa bodo kljub temu obrekovanja, češ, temu je pomagati, meni pa ne! Zali Bog, pravi stara prislovica: »Tak se ni rodil, da bi vsakemu ustregel!« Odbor pa se zaveda, da je storil več, kakor bi smel. Oziral se je seveda na najrevnejše, kajti premožni itak niso prosili, vsaj denarne podpore ne. Tako je odbor obdaril v minulem letu 22 prošilcev z denarnimi podporami in sicer so dobili: Mirko Josip, Turniš, Drevenšek Martin, Vičava, Roškar Franc, Ti-bolci, Frič Ivan, Stoprce, Lorber Jakob, Stoprce, Glabovec Janez, Gradišča, Soko Leopold, Ptuj, Felician Uršula, Ptuj, Petrovič Ivan, Zakl, Skrobar Marija, Grajenšak in Erlač Terezija iz Budine po 120 Din. — Preac Ana, Ptuj, Strucl Franc, Št. Vid pri Ptuj, Kozel Franc, Sp. Breg pri Ptuj in Farič Ivan iz Ptuja po 130 Din. — Dolenc Jurij, Ptuj 140 Din. — Zorec Franc, Placarski vrh, Bombek Franc, Jančevski in ponovno Murko Josip iz Turniš (ker ni imel dela, ima pa 8 otrok in je brez vsakega premoženja, po 150 Din; Zorc in Bombek pa je toča uničila vso zimino). Končno še Fuks Francu iz Jančevskega vrha, kateremu je tudi toča na najeti zemlji uničila vso zimino, ter Majcen Antonu, Krčevina pri Ptuj in Rolke Ivanu iz Krčevine pri Ptuj po 200 Din. — Iz tega sledi, da je odbor mnogo več izdal, kakor pa je imel dohodkov v ta namen, t. j. od Oblastnega odbora je prejel v ta namen 1.410 Din. — Vse prireditve so prinesle komaj 1.177 Din 25 par. Darila od najemnika tuk. kina in odškodnine za izposojene nabiralnike raznim tuk. društvom znašajo 350 Din, vse skupaj torej 2.937 Din 25 par. izdalo pa se je 3.030 Din.

Bilo bi še marsikaj za povedati, moramo pa radi obširnosti opustiti, sicer pa bi nam itak ne bi koristilo, saj je znano, da nas vojne invalide povsod neradi vidijo. Mi se moramo sami boriti za svoj življenjski obstoj, dokler nas ne ponesejo k zadnjemu in večnemu počitku.

Pa čeravno smo tako pozabljeni v tej dolini solz, vendar hočemo pokazati, da smo kljub temu človeške družbe vredni moške in žene in hočemo ob koncu leta 1929 pozabiti na vse, kar se nam je povzročilo zla. Tovariši in tovarišice, vseeno kličemo s ponosom: »Bog daj vsem srečno in veselo novo leto 1930, z željo, da se bomo odslej še bolj oklenili naše stanovske organizacije, kajti le v slogi je moč!«

Da pa ne bo nepotrebnega nesporazumljenja, pozivamo vse člane in članice, da naj po prejemu prve noveletne številke takoj naznanijo tukajšnjemu odboru, kdo bo ostal še dalje naročnik našega glasila! Kdor tega ne bo storil, bomo smatrali, da ga hoče imeti in ga bo moral tudi točno plačati.

Pripomnimo pa, da je naročnik lahko vsak, če tudi ni član. Kdor pa je član, mora obenem biti naročnik za list.

S tem zaključimo naše poročilo in želimo še enkrat vsem skupaj: »srečno in veselo novo leto!«

Odbor.

Dramatični odsek U. V. I. v Ljubljani je uprizoril v nedeljo, dne 15. decembra 1929 v Zalogu veseloigro »Gospod svetnik«, ki je izpadla v splošno zadovoljnost navzoče publike. Odsek se tem potom najlepše zahvaljuje »Čitalnici« v Zalogu za opetovani gostoljubni sprejem in brezplačno prepustitev gledališkega odra.

LISTEK.

Leonhard Frank:

Vojna vdova.

(Prevaja Mile Klopčič.)

Njen mož je bil zavarovalni agent, je padel, umrl. Strel v glavo.

Kroglja bi ga bila zadela lahko tudi v prsi, v srce, v pljuča. Kroglja bi bila prav tako lahko raztrgala... želodec mojega moža ali pa mu razcefrala hrbtenico. Eden umre tako, drugi tako. To je vseeno. Mrtev je mrtev... Ali pa sunek z bajonetom v trebuh, da bi moj mož lahko še nekaj minut opazoval svoja čreva, ki jih nikoli dotlej še ni videl.

Nehote je žena varno položila roko na svoj visoki život: otrok mrtvega očeta se je gibal.

»Zavarovalni agent... Prav tako bi bil lahko kakršenkoli rokodelce, trgovec, delavec, uradnik, učenjak, prav vseeno kaj, kroglja bi ga vendarle zadela... Sršela je proti mojemu možu in se mu ni ognila, seveda se ni ognila ubogemu zavarovalnemu agentu. Saj kroglja ne izbira. Vsakogar zadene... Jaz, vdova zavarovalnega agenta, bi bila prav tako lahko vdova uradnika ali delavca. Med menoj in vsemi drugimi ni niti malo razlike. Vojna vdova sem. Kot so vse. Vojna vdova!... In če bi bila granata raztrgala in raznesla v zrak mojega moža tako, da ne bi bilo mogoče najti niti enega dela njegovega telesa? Popolnoma vseeno! Mrtev je mrtev... Moja usoda je usoda milijonov žena. Nobene razlike ni med menoj in vsemi drugimi ženami... med menoj in sosedo, ki stanuje na vogalu in ki tudi že tri tedne nima več moža, med menoj in... Saj res, koliko žená je neki? Nemara dva milijona, ki sede v svojih sobah in kakor jaz mislijo na svojega mrtvega moža? Gledajo skozi

okno in mislijo na svojega mrtvega moža, brišejo prah, varujejo otroke, pletejo nogavice, kuhajo, hodijo na delo in mislijo na svojega mrtvega moža. Legajo zvečer spat in mislijo na svojega mrtvega moža. Nemara dva milijona? Med vsemi temi in menoj ni nobene razlike. Naši možje so mrtvi... Mož sosedo je umrl v nekem lazaretu. Moj: strel v glavo. Takoj je bil mrtev. Popolnoma vseeno... Strel v glavo! V čelo? Mogoče pri gornjem koncu nosa noter? Ali skozi oko? Skozi njegovo oko? Toda, kaj se je zgodilo z njegovim očesom? Z njegovim ljubeznivim očesom? Z očesom mojega ljubeznivega moža... Saj je vseeno; vseeno je, ali je razmesarjeno oko, prsi, pljuča, možgani, trebuh. Mrtev je mrtev... Na milijone vojnih vdov sedi kot jaz in si predstavljajo, kako je mož prav za prav umrl. Pa je vendar prav vseeno, kako je našel smrt. Našel? Mar iščemo smrt?... In če bi bil zdaj ključavničar ali študent, fabriški delavec ali kmet, učenjak ali uradnik, prav vseeno. To je prav vseeno... Milijonom žená se godi kot meni. Hvala bogu.

Kako neki: hvala Bogu?

S težavo je vstala; roka je ostala uprta na rob mize. »To lajša.« ... Kaj lajša? »Pač, pač, to lajša. Saj je vendar razlika, da se ne godi le meni tako, marveč milijonom žená. Precejšnja razlika. Razlika je zelo velika. In lajša. Jaz enostavno ne bi mogla prenesti, če bi se godilo samo meni tako. Če le pomislim! Ali bi lahko prenesla? Jaz popolnoma sama! Nemogoče... Milijonom žená se godi kot meni.«

Iznemada je zagledala milijone bolečnih ženskih obrazov.

»Spričo tega človek laže prenaša nesrečo, prenaša... Gre pač vsem tako kot meni. Ne moremo prenašati, me žene. Me smo žrtvovali svoje moze domovini. Žrtvovali na oltarju domovine. Oltar... domo... vine,« je poskušala z jezikom, gle-

dala v daljavo in si poskušala zamisliti oltar domovine. Ni ji uspelo.

Vsakokrat je zagledala oltar, pred katerim je bila kot deklica prejela prvo obhajilo, zagledala sveče in Kristusovo sliko. »Toda oltar domovine? Ali je sploh?«

Tedaj je njeno bistvo bliskovito planilo nazaj k prepričanju: »Žrtvovala sem svojega moža na oltarju domovine... kakor tudi vse druge vojne vdove.«

»Oltar seveda ne stoji v kaki cerkvi, marveč je z elektriko nasičena ograja iz bodečih žic, v kateri je obvisel tvoj mož,« je poskušala šepetati bolečina, »torej bi morala prav za prav reči: žrtvovala sem ga na bodečih žicah domovine.«

Uspelo ji je, ogniti se še docela nepreboljeni bolečini za mrtvim možem z besedami: »Umrli je junaške smrti za domovino.« Ponos je šel s temi besedami v njeno srce.

»Tolažitve, da gre milijonom žena tako, in besede: Žrtvovan na oltarju domovine. — Umrli je za sveto stvar. — Umrli je za zmago našega orožja,« so mamila proti bolečini za tvojim ljubljanim možem; a zmerom ne moreš jemati mamil; lepega dne ti ne hasnejo več,« je šepetala bolečina, ki je hotela biti občutena in ki je bila tako trdno vključena v besede, da vojna vdova ni slišala njenega glasu.

Zazidava čuvstva, bolečine je bilo neprodorno; vzdana besedna plošča — ki so jo bili v sprejemljive, nemisleč-verne možgane ljudstva vzdali že ljudje najtemnejših starih stoletij — je bila tako neprodorna, da še nepreboljena bolečina ni mogla niti za trenotek prodreti v vdovino srce.

Ker se nista mogla pretakati ne čuvstvo ne bolečina, je izraz njenega obraza od dne do dne bolj kamenel. Solze niso prihajale iz srca; od zgoraj so se odtekale.

Prišlo je zakesnelo pismo mrtvega moža. Bo-

Prosta trafika. Oddelek finančne kontrole v Laškem nas je obvestil, da je trafika v Ložični, občina Marija Gradec, z letnim kosmatim dobičkom od 933 Din 62 p. vsled odpovedi postala prosta. — Invalidi, ki se za to trafiko zanimajo, naj sporoče UVI. Krajevni odbor v Celju, do 15. jan. 1930.

Vlom pri invalidu. K. O. Ptuj naznanja, da so do sedaj neznani vlomilci dne 6. decembra l. l. ukradli članu Ivanu Rolketu iz Krčevine št. 58 pri Ptuj poleg razne obleke, perila in drugih vrednih predmetov tudi vse invalidske dokumente, kakor tudi člansko knjižico št. 7450. — Opozarja se vsakogar, kdor bi opazil pri kom Rolkejevo člansko knjižico, da to takoj naznani z navedbo naslova dobitnega in tudi svojega naslova.

Krajevni odbor U. V. I. Ptuj.

Politične beležke.

Krvava internacionala.

Krvava internacionala.

Češki časopisi poročajo, da je Udržalova vlada v priznanje zasluga, dekorirala šefa francoske tovarne orožja, Schneider-Creuzot, s češkim redom Belega orla. Morda ni vsakomur znano, da je Schneider-Creuzot istočasno glavna delničarka prejšnje avstrijske in sedaj češke tovarne za municijo in orožje, Škoda-Werke. In tako smo doživeli neverjetno groteskno razmerje, da je francoski kapital med svetovno vojno produciral v Avstriji orožje, s katerim so se pobijali Francozje, in da je na drugi strani nemški kapital pod firmo Krupp, bil soudeležen pri podjetju Schneider-Creuzot, ki je v francoskih tovarnah izdeloval topove za uničevanje nemških vojakov, in da je pri tem pogledu bil tihi delničar sam nemški cesar Viljem II. Kdor vse to preštudira, bo razumel, zakaj se svet ne more pomiriti in zakaj vse razorožitvene konference doživlje fiasko. (Pri zadnji razorožitveni konferenci je orožna industrija najela posebnega agenta, da je konferenco razbil.) Ker je kapital, če se še tako narodnostno deklarira, internacionalen. In ljudstva?

Ljudsko glasovanje — poraz nemških nacionalcev.

Pri ljudskem glasovanju, ki se je vršilo v Nemčiji v nedeljo, dne 22. decembra, proti Youngovemu načrtu, so doživeli nemški nacionalci hud poraz, ker se je od 41 milijonov volilcev udeležilo glasovanja samo 6.293.109, in od teh je glasovalo za »Befreiungsgesetz« 5.825.082, torej komaj 13 odstotkov, namesto 51. Sam Hugenberg pa je med tem že politično odžagan.

Preprečeni bombni atentati.

Nameravan bombni atentat na vlak hrvaških poklonitvenih deputacij. — Aretirani zarotniki. Aretiran tudi vodja bivše hrv. seljačke stranke, dr. Maček.

Iz uradnega poročila agencije »Avala« izhaja, da je policija prišla na sled komplotu, ki je bil organiziran v svrhu, da izvede več atentatov s peklenskimi stroji na poklonitveno deputacijo, ki se je peljala v Beograd. Zarotniki, ki so že vsi pod ključem, so imeli pripravljenih šest peklenških strojev, od katerih so štirje najdeni, medtem ko se dveh še ni moglo najti. Atentati bi se bili imeli izvršiti v katedrali, na vlak in v hotelu »Esplanade«. Glavni krivci, ki so že v rokah oblasti, so ti-le: Cvetko Hadžija, odvetniški pripravnik, Anton Stefanec, občinski uradnik iz Karlovca, Ivan Bernardić, študent, Martin Franeković, trgovski potnik, Velimir Mocnaj, filozof, Ivan Prpić, študent, Ivan Ban, trg. pomočnik in Jurij Milković. Soudeleženci, ki so atentate organizirali ter financirali, so baje polkovnik v pokoju

Vilko Begić in bivši poslanec hrvatske seljačke (Radićeve) stranke I. Jelačić ter njen bivši predsednik dr. Vladimir Maček. Obdolženci so dejanja že pri policiji in pred preiskovalnim sodnikom priznali in so bili izročeni sodišču.

Nekatere podrobnosti.

Bivši avstroogrski polkovnik Begić, ki se smatra za iniciatorja nameravanega atentata na hrvatsko poklonitveno deputacijo, je vzdrževal zveze tudi z avstrijskimi Heimwehri. Begić je skušal izvršiti samomor, ko so ga v poneдельник vodili od zaslišanja. Z bodalom, ki ga je imel skritega v obleki, si je zadal tri globoke rane v prsa. Prepeljali so ga v bolnico. V Beogradu vlada radi nameravanega atentata veliko razburjenje in obenem zadovoljstvo, da je bil še pravočasno odkrit. Preiskava je dognala, da je bil atentat inspiriran od zunaj in da so zaplenjeni peklenški stroji italijanskega izvora.

Konferenca o vojni odškodnini.

Haaška reparacijska konferenca 3. januarja 1930.

Predsednik Jaspars sklicuje haaško konferenco dne 3. januarja 1930.

Anglijo bosta zastopala na konferenci Snowden in Graham. Avstrijo pa kanceler Schober.

Mala antanta je pripravljena glasovati na konferenci za črtanje avstrijskih reparacij, če Avstrija razoroži Heimwehr in Schutzbund, ker Avstrija ni zmožna plačevanja.

Madžarska se upira plačevati reparacije. Bethlen pa uvideva, da, če ne bo sporazuma, bo pa diktat. Izgovarja se na malo antanto, češ, da je od njene politike odvisno, če se ne bodo nadaljevali spori glede opcij in zahtev ogrskih državljanov, ki jih imajo do drugih držav.

Razkol v avstrijskem »Heimwehru«.

Borba, ki se je vnela v »Heimwehru« po izključitvi ministra Schumyja, je zavzela zelo velik obseg ter vse kaže, da bo prišlo v kratkem do popolnega razkola v tej desničarski bojni organizaciji. Minister Schumy je imel po izključitvi v Celovcu na nekem shodu dolg govor v katerem je obrazložil svoje stališče in opozoril na to, da je nastopil proti »Heimwehru« tisti hip, ko je spoznal, da ima namen, voditi nezakonito borbo tudi proti sedanji vladi. Posebno ostro je nastopil proti poizkusom nekaterih voditeljev »Heimwehra« voditi zunanjo politiko, zaradi česar se je tem tako zameril, da so izposlovali njegovo izključitev.

Po izključitvi iz »Heimwehra« je prišel minister Schumy takoj z organiziranjem »Bauernwehra«, ki je ustanovil svoje prve organizacije že na južnem Štajerskem ter bo razširila svoje delovanje v kratkem tudi na vse ostale zvezne dežele.

Proglas, ki so ga izdali ustanovitelji te organizacije, kaže, da zasleduje nova organizacija povsem druge cilje kot »Heimwehr«, ker zavrača misel na diktaturo, bodisi že levičarsko ali desničarsko in ugotavlja, da kmetsko prebivalstvo s skrbjo zasleduje pota, ki jih je ubralo vrhovno vodstvo »Heimwehra«, Bauernwehra« bo šla roko v roki z legalno vlado in poskrbela z vsemi sredstvi za to, da se bodo izjalovili vsi naklepi proti novi ustavi ter demokratični republiki.

Razen tega je ustanovila krščansko-socialistična stranka tudi svoje lastne bojne organizacije po imenu »Freiheitsbund«, ki bo delal sporazumno z »Bauernwehrom«.

Francoski parlament o evropski uniji.

Poslanec Herriot je poudarjal na seji zbornice med drugim, da je treba plemeniti načrt evropske federacije kmalu uresničiti na podlagi enakosti in svobode, pri čemer naj bodo malim narodom priznane iste pravice kakor velikim. Zunanji minister Briand je pripomnil, da je ideja ev-

ropske unije nasprotna misli o ustanovitvi carinske zveze. Herriot je izrazil mnenje, da je izvedba tega načrta neobhodno potrebna, če noče Evropa spričo moči Amerike postati njena kolonija. V ostalem so tudi strokovnjaki Youngovega načrta večkrat poudarjali potrebo evropske unije. Govornik je čestital Briandu, da je predlagal evropskim narodom združitev. Društvu narodov zaradi te pobude ni treba biti v strahu. Pri tem je spomnil Herriot na dejstvo, da je v Ženevi predlagal protokol, ki naj bi potrdil tesno združitev razsodišnega postopanja, varnosti in razorožitve. V tem, je naglašal Herriot, se strinja francosko naziranje z zgodovino in logiko. Herriot je v nadaljnjem odobral Briand - Kellogovo pogodbo in izrazil upanje, da ta pogodba ne bo zasledovala ženevskemu protokolu nasprotnih ciljev.

Poslanec Dubois, bivši predsednik reparacijske komisije, je izjavil, da je odvisna izpraznitev Porenja še od reparacijske komisije, ki ima vsa pooblastila za kontrolo, če bi Nemčija ne izpolnjevala popolnoma svojih obveznosti. Youngov načrt je dosegel predvsem komercializacijo nemškega dolga, kar pa še ne pomeni končnoveljavne rešitve problema dolgov. Na drugi strani pa Francija zatira vse možnosti take kontrole. Dubois je očital, da se reparacijska komisija postavlja v stran, da si je element kontrole in sankcij napram Nemčiji. Končno je izrazil govornik bojazen zaradi izpraznitve Porenja. Zunanji minister Briand je pripomnil, da je efektivno stanje sedanjih zasedenih čet popolnoma identično s prvotnim efektinim stanjem.

Ministrski predsednik Tardieu je odgovarjal na kritiko glede na Youngov načrt. Vlada posveča vso skrb rešitvi izredno važnih mednarodnih nalog ter se ne bo spustila v nejasnosti in dvoumnosti, ki bi dajale pozneje povod za debate. Vlada bo prevzela svojo odgovornost, toda zahteva, da tudi zbornica prevzame svojo odgovornost nase.

Požar v Beli hiši.

V noči od 24. na 25. t. m. je znamenita washingtonska Bela hiša, rezidenčna palača vsakokratnega predsednika Združenih držav, postala žrtv požara. Le malo je manjkalo, da znamenita stavba ni bila docela uničena. Ogenj je nastal v onem delu palače, kjer so nameščeni uradi predsednika Hooverja. Izbruhnil je v času, ko so bili prebivalci Bele hiše zbrani okrog božičnega drevesa, tako da so požar zapazili šele tedaj, ko so švigali plameni že visoko v zrak in so zajeli skoraj že ves severni trakt. Naglo alarmirani gasilci so prihiteli takoj na pomoč, a le z največjim trudom se jim je posrečilo, da so ogenj proti jutru lokalizirali. Vsi uradni prostori so uničeni. Kolikor jih ni uničil ogenj, so bili razdejani pri gasilski akciji. Med uničenimi akti je mnogo važnih spisov mednarodnega značaja, ki jih sploh ne bo mogoče nadomestiti. Materijalna škoda je cenjena na 250.000 dolarjev brez umetnin, ki so bile nameščene v poedinih prostorih in ki jih cenijo strokovnjaki na milijon dolarjev. Kako je nastal ogenj, še ni pojasnjeno.

Odkup solunske železnice.

Grški list »L' Progres«, solunsko informativno glasilo poroča, da so grški oficijelni listi objavili besedilo grško-jugoslovenske konvencije o odkupu železniške proge Solun-Gjevgjelija, ki sta jo 17. marca t. l. podpisala v Ženevi jugoslovanski minister dr. Kosta Kumanudi in grški minister Karapanos. Grška vlada ima plačati jugoslovanski vladi za odkup te železnice 20 milijonov francoskih frankov v dveh obrokih, in sicer 10 milijonov po podpisu sporazuma, drugih 10 milijonov pa leto dni po izročitvi prvega obroka. Odkupnina se ima plačati v Beogradu.

Emancipacija žene. Po novem volilnem redu dobe žene volilno pravico v — Turčiji.

lečina se je zalezla v pismo in hotela skočiti v njeno srce z vsako besedo, ki jo je žena brala.

Srce je bilo zazidano.

Pripovedoval je o strelskem jarku, o sovražnikovem streljanju, o hrani. »Zdaj precej kadim, to mi prija,« je pisal mrtvi mož. »In kdaj te bom spet videl? Pošlji mi volnen jopič; mraz je pritisnil. In ostani mi zvesta.«

Vzidana plošča se je zgenila; bolečina je vroče vzkipeala. Samo za hip. Potem je plošča spet obstala. Za trenotek strašno izpremenjeni obraz vdove je spet okamenel.

V njeni glavi je ostala moteča megla, iz katere se je oklevajoče sprostil misel: »Dvoje takih volnenih jopičev vendar še moram imeti, pletenih jopičev. Lahko bi imel enega na sebi, drugega v pranju... Saj ju moram še imeti.«

Omara se je odprla. Roke so prijele jopič za rokave, ga preiskale: »Gumb moram še priti.«

Bolečina se je skrila v jopič; vdovi v srce skočiti ni mogla, ovirala jo je megla v glavi.

Ko je šivala gumb, je v mislih že zavila jopič, ga odnesla na pošto: skotalil se je na fronto, mrtvi mož ga je odvil in oblekel.

Tedaj je megla izginila. In celo njeno bistvo se je zateklo v besede: »Žrtvovala sem svojega moža na oltarju domovine, za sveto stvar... kakor tudi vse druge žene, kakor mnogo žen, kakor dva milijona žen... Ne gre samo meni tako.«

Odnesele je jopič nazaj v omaro. V njej so višele stare hlače. Pri kolenih so bile za spoznanje svetlejšje in izbočene, kot bi bila kolena moža še v hlačah.

S kazalcem je potipala izboklino, v kateri je tičala bolečina: prežeče, pripravljena na skok.

S pogledom, uprtim v nihajoče se hlače, se je zatekla v bedno tolažitev: »Saj teh bi tako ne mogel več dolgo nositi.«

Avtomatično je odšla nakupovat za gospo-

dinstvo. »Dolgo bi jih ne mogel več nositi... Če bi šel k ljudem, nagovarjat jih, naj se zavarujejo, in ne bi bil dobro oblečen, kdo bi se dal zavarovati pri njemu...«, če bi bil slabo oblečen. Ljudje so vendar tako radi nezaupljivi.«

Oblečena je bila v črno. Njen obraz je bil brez življenja, bel, oko brez življenja: ne srepo, ne mirno, ne svetlo; videti je bilo mrtvo. Vdova je bila videti mrtva. Kot iz mavca. Njeno telo se je mehanično gibalo dalje, v trgovino.

»A kadar je prišel zvečer domov, in mu je bilo uspelo skleniti nekaj pogodb. Kako lepo! Procenti!... Nekaj jih je prav trdovratnih, Moj Bog, kolikokrat je že bil pri njih! Bogati so; zavarovanje bi bilo zelo visoko; in če bi mu pogodba uspela... Procenti! Kaj če bi stopil te dni še enkrat k njim?... Enkrat bi že še lahko stopil.«

Stari, po petroleju dišeči trgovec je stregel vojni vdovi z nenavadno in važno nečnostjo.

Bolestno naglo se je zavedla neizpremenljivega dejstva, da njen mož sploh ne more več k tem trdovratnežem, ki so tako bogati, ker vendar nič več ne živi.

Njen obraz je razpadel. In trgovec je pokazal še bolj očitno, da pač ve, kaj pomeni za ženo, izgubiti moža. Prijala ji je njegova napeta pripravljenost, s katero je sprejemal njena naročila. Z rahlim pritiskom je položil prednjo napolnjeno papirno vrečico, se sklonil naprej in ji pogledal v oči.

In gospodinja v njej je vprašala: ali lahko dobi kavo še enkrat po stari ceni.

Tedaj je dvignil ramena; žal mu je. Dvignil je zaporo v pultu, smuknil skozi njo in prijazno odprl vrata: »Visoke nakupne cene, kakršne so. Ni da bi govoril.« Da mu je res zelo žal, a ni mogoče pomagati.

Sključeno in počasi je odšla ven, mimo igrajočega se otroka, ki se je s slutnje polnim pogle-

dom ozrl vanjo, se v polkrogu ognil in gledal za njo. —

Vsak je lahko spoznal, da je bila vojna vdova. Taki ljudje v vozu električne so to takoj začutili, vendar so zamižali. Kaj bi s tem. Vojna je vojna. Može padajo. Vse sočutje ne koristi nič. Sočutje je tu slabost. Vrh tega se pa mnogim tako godi.

Vojna vdova je strmela kakor človek, ki leži v svoji krvi. In vsi gredo mimo. Obraze vtikajo v še mokre časopise, prebirajo najnovejše poročila o zmagi: koliko sovražnikov je ujetih, koliko jih je padlo, veseli so in se zavzemajo: »Mene ne bo... Ampak tem bomo že pokazali!«

»Sedem tisoč!« je glasno prebral dobrodušen starec in pogledal vdovo. »Sedem tisoč ujetih! Velike krvave izgube! Gore sovražnikovih trupel!«

Obrazi so zasijali. Radostne besede so skakale v vozu. Roke so mahale. Potolažena mržnja je sedela na klopeh.

Dozdaj mrtve in modre oči vdove so počrnele. »Kako piše? Gore sovražnikovih trupel? Gore?«

Kakor stopi tujec nepričakovano in nezaželeno v sklenjeno družbo, tako je stopil natak s ploščadi med podboje: »Le česa se tako veselite? Česa?... Tega, da je spet obležalo nekaj tisoč vam enakih ljudi na polju... časti? Krvavih in razmesarjenih? Še dihaajočih ali že mrtvih!... Mogoče je tudi vaš sin med poteptanimi žrtvami. Pa leži od včerajšnje bitke brez pomoči težko ranjen med mrtvci in škili na svojo nogo, ki leži dva metra od njega. Mislite mar, da je vaš sin spoznal pravi vzrok, ki ga je pripravil do tega, da je postal morilec, predno so njega samega ubili?« je vprašal — ter s težavo krotil svojo razdraženost — dobrodušnega starca, s čigar obraza se je zmagoslavje umikalo nepojmljivemu strmenju.

(Dalje prih.)

Društvene vesti.

Osebnostna sprememba. G. minister socialne politike in narodnega zdravja je razrešil dosedanje dolžnosti komisarja pri našem Središnjem odboru v Beogradu, gospoda generala v p., invalida Tomaševića i npostavil za komisarja g. Jovanovića Lj. Mihajla, generala v p. invalida, da vodi posle do nadaljnj naredb.

Krajevne organizacije! Zopet je minul 3 mesečni rok za polaganje poročil o poslovanju Ministrstvu socialne politike in narodnega zdravja v Beogradu, v smislu zakona o nadzorstvu nad udruženjem.

Sestavite najkasneje do 14. t. m. poročila in sicer kratke izpiske važnejših sejnih sklepov ter obračune, toda vse le za preteklo tromesečje. Pošljite vse to Oblastnemu odboru, da odstopi skupno naslovnemu ministrstvu.

Pristopajte k Ljudski samopomoči. Zavarujete se lahko z malimi sredstvi za slučaj smrti. Plačevanje je lahko izvršljivo, ker se prispeva samo k smrtnim slučajem najmanj po 1 Din, največ po 10 Din, kakoršno kategorijo si izberete. Pojasnila in prijave sprejema tov. Stanko Tomc, tajnik Oblastnega odbora udruženja vojnih invalidov v Ljubljani. — Priložiti je znamko za odgovor.

Dnevničarji-invalidi. Pojasnilo se je, da spada vsem dnevničarjem-invalidom v državni službi polna invalidnina. Ker so bili do sedaj odklonjeni, naj se naknadno prijavijo.

Krajevni odbor udruženja vojnih invalidov v Ljubljani poziva svoje članke-invalida, državne dnevničarje, da naj se zglašajo takoj z vsemi svojimi dokumenti v tajništvo, soba št. 3 v Šentpeterski vojašnici.

Občna zbornica se vršita na Svečnico, dne 2. febr. t. l. na *Jesenicah* na Gorenjskem ob 9. uri dopoldne pri Torkarju in v *Murski Soboti* ob 10. uri v restavraciji pri kolodvoru.

Opozorjamo članke članice, da se občnih zborsigurno udeležijo.

Poziv.

Krajevni odbor UVI v Ljubljani pozivlja one članke, ki se jim je z odloko okrajnega sodišča v Ljubljani ukinila invalidnina na podlagi čl. 103, točka 8, odnosno čl. 42, točka 8 invalidskega zakona zaradi pregreškov, storjenih *pred vojno*, da iste odloke *nemudoma* vpošljejo ali prinesejo tajniku radi predložitve sodišču radi izdaje uverenja, da se jim prizna invalidnina.

Pravilnik k invalidskemu zakonu, ki je izšel v Službenih Novinah dne 27. p. m., ne vpoštevata kazni izvršenih *pred vojno*, temveč samo one med in po vojni.

Tolmačenje glede kazni.

Zelo veliko nepriliko imajo oni invalidi, ki so bili kdaj sodnijsko kaznovani. V poštev prihajajo kazni vsled koristoljublja, da ne morejo dotični dobiti svojih invalidskih pravic. Te kazni pa se tudi različno tolmačijo. Mi smo zadevo enkrat že natančno objasnili in smo mnenja, da kazni prestana predno je kdo postal invalid, ne more prihajati v poštev, kajti nihče ni mogel iti v vojsko že s predvidenim pečatom glede svoje poznejše usode.

Zato pa govori invalidski zakon »ako je invalid kaznovan«, ne pa, ako je bil poprej kaznovan.

V dokaz temu naj nam služi neka odločba novomeškega okrožnega sodišča, ki jo je izdalo neki stranki. Odločba pravi, »da soprogo predkazni niso nobena ovira pri pravici do prejema invalidnine, katera pravica je bila pridobljena že po omenjenih obsodbah.«

Toliko v pojasnilo onim, ki se bore za priznanje pravic radi takih slučajev.

Preselitev. Računovodstvo za vojaške mirovine finančne direkcije v Ljubljani, ki je bilo do sedaj nastanjeno v I. nadstropju v Šentpeterski vojašnici, se je preselilo v poslopje Finančne direkcije na Krekovem trgu. Sedaj posluje tam v pritličju, kjer je bila poprej finančna blagajna. Vhod je iz Krekovega trga v vežo, potem pa takoj levo v sobe. Vsi dopisi pa naj se naslavljaajo samo na naslov: Finančna direkcija v Ljubljani.

Pojasnilo k nakazovanju invalidnine.

Z novim letom prične teči invalidnina po novem invalidskem zakonu. Ista pa je različna, v gotovih slučajih tudi manjša kakor je bila dosedanja. Onim, ki jim odmerja novi invalidski zakon manjšo invalidnino, kakor so jo imeli do sedaj, je Računovodstvo finančne direkcije s 1. januarjem 1930 nakazalo le toliko, kolikor bi imela znašati njihova nova invalidnina; to pa zato, da bi jim ne bilo treba vračati preveč prejetih razlik. Dodatni zakon k invalidskemu zakonu pa predvideva, da po starem prejetih presežkov ne bo treba vračati, zato se bo s 1. februarjem 1930 nakazala vsem zopet polna invalidnina po starem, onim pa, ki je bila za januar prikrajšana, se bo s 1. februarjem 1930 tudi dotični odtegljaj doplačal. Nadalje se bo nakazovala cela invalidnina po starem zakonu vsakemu do njegove definitivne prevedbe.

Zdravstvo.

Kakšen pomen ima vranica v našem organizmu.

Moderna zdravilna veda se poslužuje čim dalje česče in tudi čim dalje uspešneje tako imenovanih nespecifičnih metod. Te ne veljajo samo za poedine bolezni. Med nespecifične zdravilne metode spada n. pr. vbrizgavanje mleka, krvi, kofeina in drugih snovi v telo, a v zadnjem času najbolj priljubljeno sredstvo proti infekcijam in krvnim obojenjem je bilo obžarevanje vranice z Roentgenovimi žarki.

Ta metoda je dajala najlepše uspehe, ne da bi zdravniki sami vedeli, v čem tičijo prav za prav vzroki nje zdravilnosti. Šele v najnovijem času je dokazal dunajski zdravnik dr. Schuerer na podlagi eksperimentiranja z živalmi, da pospešuje delovanje Roentgenovih žarkov na vranico nastajanje posebnih stanic in snovi v telesu, ki jim je namen braniti ves organizem pred vpadom tujih, škodljivih snovi in organizmov, predvsem kužnih mikro-organizmov.

Po vsem telesu so raztresene zanimive stanice nabiralke, ki so jih odkrili šele nedavno in čijih funkcija je v tem, da požirajo ter razkrajajo organizmu tuje snovi in da tvorijo obrambne snovi in antitoksine proti strupom, ki so zašli v kri. In baš v vranici se tvorijo po vsej priliki te čudne stanice, ki vršijo to prepotrebno policijsko službo proti nevidnim vlomilcem v telesu. Toda njih nabiralna in uničevalna zmožnost je omejena, kaj lahko se zgodi, da postane število in strupena moč vdiračev silnejša nego njih obrambna moč. Zato bi potrebovalo zdravilstvo kakršnekoli metode, ki bi v slučaju nevarnosti razmnoževala število teh varnostnih stanic. Takšna metoda pa je bila, ne da bi zdravniki, kakor že omenjeno, sami to vedeli, metoda obžarevanja vranice z Roentgenovimi žarki!

Obžarjanje vpliva najprvo omrtvijoče, tako da bi človek od njega pričakoval vse kaj drugega, ne pa koristi. Pod vplivom nevidnih žarkov stanice-nabiralke otrpnejo in izgubijo svoje lastnosti za dobo nekoliko ur. Toda baš to daje še neznanim silam v organizmu povod, da začnejo ustvarjati nove armade podobnih stanic, da bi nadomestile omrtvičene stanice. Boj proti invaziji tujih snovi ter infekcijskih klic se nadaljuje torej med proceduro z nezmanjšano silo, po njej pa se pričnejo vzbujati k novemu delu otrple stanice in končni efekt je ta, da je število teh stanic neizmerno večje nego pred proceduro. To je pa tudi tisto, česar telo potrebuje, da si ohrani zdravje.

Raznoterosti

Možnost naselitve drugih svetov vsemirja.

Ruski profesor Stratonov smatra polet na mesec za brezpomembno, pač pa je na Veneri možna naselitev zemljanov.

Prizadevanja prof. Obertha za raketni polet v vsemirje so v javnosti vzbudila veliko zanimanje za neznani svet izven območja naše zemlje in zvezdoslovci vseh narodov marljivo proučujejo prilike, ki bi omogočile človeštvu, da doseže kak drugi svet. Priznani ruski zvezdoslovec V. Stratonov, ki živi v Pragi, veruje v uspeh Oberthovih poskusov in izjavlja, da so poleti na druge planete le še vprašanje časa. Oberthovi poskusi so uresničljivi in temelje na pravih dognanjih. Vendar prof. Stratonov

ne veruje v polet na mesec,

ker tam ni zraka in bi ljudje tam ne mogli obstati. Morda bi se v bodočih časih temu dalo od pomoči s skafandri, t. j. pripravami, ki jih imajo potapljači, ako bi bile te priprave opremljene z zadostno količino stisnjene zraka. Vendar bi bilo tudi v tem primeru bivanje na mesecu le prehodnega značaja.

Že danes je na zemlji preko 2000 milijonov ljudi, čez nekoliko stoletij pa bo zemlja preoblijudena, da bo moralo človeštvo misliti na

izseljevanje na sosednje planete,

kakor se danes seli iz Evrope v Ameriko. V to svrhu si bodo morali ljudje izbrati planet, ki bi bil po svojih življenjskih prilikah najbolj podoben zemlji. Tak planet pa ni Mars, kakor se je doslej splošno mislilo, ker znaša tam srednja toplota 15 stopinj pod ničlo, marveč bolj oddaljeni planet Venera, katere srednja temperatura dosega 24 stopinj Celzija nad ničlo, tedaj toplota, kakršna vlada na zemlji le ob ravniku.

Na Marsu tudi ni vode

in atmosferski tlak znaša komaj eno četrtno normalnega zračnega tlaka, kakršnega je vajeno človeško telo in ki vlada pri nas le na najvišjih gorah. Kar se tiče Venera, so prilike na njej najbrž zelo ugodne. Veliki madeži na Veneri niso gore, kakor se je doslej mislilo, ampak oblaki, kar znači, da so pod njimi morja, ki izparivajo megle in oblake.

Na Veneri je dosti vode

in tudi zračni tlak je tam približno tak, kakor na zemlji. Prof. Stratonov je mnenja, da bi se prvi naseljenci na Veneri morali naseliti ob obeh njenih tečajih, kjer je vsekakor hladneje, in šele nadaljne generacije bi se lahko naselile bližje k ravniku, ko bi se privadil njih organizem na toploto in posebnosti podnebja.

To vse že ni več smešna fantazija, kajti medplanetarni polet je danes v svojem razvoju storo tam, kjer je bilo letalstvo pred kakimi 35 leti. Profesor Stratonov vidi

največjo težkočo v tem, kako bi se človek prilagodil veliki brzini poleta.

Brzina sama človeškemu telesu ne škoduje, saj se zemljiska obla vrta s hitrostjo 30 km na sekundo. Vendar pa povečanje hitrosti povzroča krvavenje, oči izstopajo iz jamic in pojavljajo se tudi druge nevarnosti. Morda bi se temu dalo od pomoči, da bi se ljudje v posebnih aparatih navadili postopoma na večje pospeševanje hitrosti. Priprave bi se sredobežno vrtele z vedno večjo hitrostjo.

Za možnost naselitve Venera bi bilo treba tudi ugotoviti,

da-li je na tem planetu kako življenje,

kar pa za sedaj ni mogoče, ker Venero stalno obdajajo svetlejši in temnejši oblaki. »Taka pa je tudi naša zemlja,« pravi prof. Stratonov, »in vendar živimo na njej.«

Človek bo živel nad 1000 let.

Problem podaljšanja življenja ni v opičjih žlezah, temveč v hrani čebele-matice. — Senzacionalni poskusi ameriškega učenjaka.

Hrepenenje po nesmrtnosti je staro, kakor je star človeški rod. Človek je bil vedno prepričan, da se skriva nekeje tajna, ki bi mu podaljšala življenje na zemlji, če bi jo odkril. V starih časih so iskali ljudje kamen filozofov, s katerim bi si podaljšali življenje. Iskali so skrivnost dolgega

življenja po delavnicah alkimistov in upali najti skrivnostno formulo, s katero bi prisilili smrt, da bi jih pustila živeti vsaj nekaj sto let. Toda doslej je bilo vse prizadevanje, podaljšati življenje človeka na zemlji, zaman. Doba mazaštva je minila, prišla je doba znanosti. Človek pa še vedno išče skrivnost dolgega življenja, kajti smrti se vsak boji, čeprav je življenje težko. Zadnja nada pa niso opičje žleze, temveč hrana skromne in marljive čebelice. Na tem polju je začel delovati slavni ameriški zdravnik dr. Banting.

Dogodek, ki ga je privedel na to misel, je zelo romantičen. Neki kanadski čebelar je našel nedavno v svojem ulju čudno čebelo. Bila je pravi orjak med čebelicami. Vzel jo je iz ulja in ugotovil, da je v zgornjem delu telesa čebeladavka, v spodnjem delu telesa pa čebela-matica. Dr. Banting se je takoj začel zanimati za ta redek pojav v kraljestvu čebel. Zakaj ima ta čebela karakteristične znake delavke in matice? Kje tiči vzrok njenega abnormalnega razvoja? Iz življenja čebelice so nam znane že mnoge tajne. Največja skrivnost pa še ni pojasnjena. Nihče ne ve, iz česa je sestavljena hrana, katero dobiva ličinka čebele, določena za matico. Nihče tudi ne ve, zakaj se razvija s pomočjo te hrane matica, ki je mnogo večja od navadnih čebelic in ki je že po naravi določena za njihovo kraljico.

Dr. Banting si prizadeva sedaj najti odgovor na to vprašanje. Učenjak je prepričan, da bi se dalo človeško življenje podaljšati do neskončnosti, če bi se posrečilo v laboratoriju proučiti in preiskati sestavino hrane, ki jo dobiva čebela-matica. In mož upa, da se mu bo posrečilo z eksperimentiranjem odkriti čudodelno pijačo, po kateri hrepeni človeštvo že od pamtikeva. Eno je gotovo: razlika med čebelo-delavko in čebelo-matico nastane samo na ta način, da dobiva ličinka, določena za matico, drugačno hrano. Jajčeca čebele-delavke in čebele-matice so popolnoma enaka. Hrana pa vpliva na razvoj čebele-matice in v tej hrani je skrita tajna, po kateri človeštvo že od nekdaj zaman hrepeni. Ta fakt je dokazal švicarski naravoslovec Huber, ki je odstranil iz ulja matico in čakal, kaj bo. Ko so čebele ugotovile, da so brez matice, so začele krmiti novo ličinko s »kraljevsko hrano«. Tako so hotele zapolniti vrzel, povzročeno nasilnim potom. Huber je čez teden dni položil matico nazaj v ulj. Čebele so takoj nehale dajati dotični ličinki posebno hrano in iz ličinke se je razvila navadna čebela-delavka.

Nastane vprašanje, kakšne so posledice zagonetne sestavine hrane, katero dobiva ličinka, določena za matico? Jasno je, da ta hrana izpremeni fizično konstrukcijo čebele tako, da se mnogo bolj razvije. Jasno je tudi, da podaljša življenje čebele-matice 15 krat v primeri z življenjem čebele-delavke. Pod vplivom te hrane se razvije čebela-matica tako, da je trikrat večja od navadnih čebel.

In sedaj pridemo do usodnega vprašanja. Ali se bo človeku kdaj posrečilo ugotoviti, da obstaja tudi zanj skrivnostna hrana, ki bi mu podaljšala življenje? Doslej na to vprašanje še ni mogoče odgovoriti trdilo. Eksperiment, ki je prav tako romantičen, kakor so bili poskusi srednjeveških alkimistov, je še v povojih. Dr. Banting hoče priti s pomočjo profesorja torontske univerze H. F. Jacksona tej skrivnosti do dna. Najprej hoče točno dognati, iz česa obstoja hrana čebele-matice, potem bo pa sestavil sintetično hrano, s katero bi si človek lahko podaljšal življenje. Eksperimentiral bo najprej z žuželkami, pozneje pa z živalmi. Če bo njegovo odkritje učinkovalo enako na ljudi, kakor na čebele, se nam obeta sijajna bodočnost. Človeštvo bi dobilo čudodelno hrano in posledica bi bila, da bi bili ljudje visoki 9 čevljev in da bi živeli nad 1000 let. Lajk poreče, da je ta ideja blazna. Morda ima prav. Vendar pa ne smemo prezreti dejstva, da se peča s tem problemom ena največjih svetovnih kapacitet na polju medicine in da se vsi znanstveniki živo zanimajo za dr. Bantingove poskuse.

Skrivnostna sedmica v ljudskem praznovanju.

Od egiptskih zvezdoslovcov mimo Svetega pisma v krščansko vero. — Število sedem pri mohamedancih, Grkih, v srednjem veku in v pravljicah.

Sedmica zavzema v ljudskem praznovanju tako važno mesto kakor malokatero drugo število. To praznovanje je prvotno egiptovskega izvora oz. ima svoje korenine v egiptski astronomiji, ki je poznala le 7 planetov.

Tudi nilsko ustje je imelo 7 rokavov. Od Egiptov nov so se naučili sedmice ceniti židje in za to nam zadostuje, da vržemo površen pogled v Sveto pismo stare zaveze. Bog je ustvaril zemljo v sedmih dneh; sedem parov živine je vzel Noe v svojo barko; faraonov se je sanjalo o sedmih rejelih in suhih kravah; v bogoslužju je igral veliko ulogo sedmeročleni svečnik itd. itd. Seveda je potem ta kult sedmice prešel v krščanstvo: sedem zakramentov, sedem smrtnih grehov, legenda o sedmerih pametnih in sedmerih nespametnih devicah itd.

Mohamedance čakajo po smrti sedmera nebesa. Toda tudi stari Grki so imeli svojih sedem modrecev. svojih sedem junakov, ki so šli nad Tebe in nešteto drugih pomembnih sedmic, ki bi jih lahko izsledili tudi pri Rimljanih. Celo srednjeveško oz. baš srednjeveško pravo je poznalo sedemoročnikov, ki so izrekli definitivno obsodbo in sedmoročni prič. ki jih je moral imeti toženec na razpolago, če se je hotel oprati vsake krivde.

V svetu pravljic naletimo na sedmice vsepovsod: Sneguščica je obiskala sedem palčkov za sedmimi gorami; črne mačke postanejo po sedmih letih čarovnice; črn petelin zleze v sedmem letu jajce, iz katerega se izvali strašni zmaj bazilisk. Skriti zakladi se pojavijo vsako sedmo leto na površini zemlje in lastavice. ki gnezdiijo sedem let v listem gnezdu, ostavijo v njem lastavičji kamen, ki je baje izvrstno sredstvo proti bolnim očem. Tako mislimo, da smo dovolj dokazali svojo trditve, da ni sedmica prazna reč.

Za kratek čas.

Vleče plačo. Milan Česenj je bil uslužben pri neki tvrdki in imel zelo majhno plačo. Vkljub temu ga ni minil humor. Ko je nekega meseca prejel plačo in povrnil vse dolgove, mu je ostal še samo en novc. Tega je mož preluknjat, privezal skozi luknjico za vrvice in vlekel po cesti.

»Kaj počenjaš, prijatelj?« so ga začudeno spraševali znanci.

»Plačo vlečem,« je resignirano odvrnil Česenj.

Listnica uredništva.

Prva številka našega lista v novem letu se je morala za nekaj dni zakasnit, ker se je moralo kontrolirati stanje naročnikov. Krajevne organizacije poberite nadaljno naročnino in vsako spremembo takoj javite!

Izdala Udruženje vojnih invalidov. Odgovorni urednik: Stanko Tomc. Tiska tiskarna »Slovenija« v Ljubljani.

Predstavnik za tiskarno: Albert Kolman.